

27 Afstemming (10) ‘Je moet eens wat vaker naar je zuster luisteren’

In gesprek met Ron Huisseling en Evelien Huisseling

28042023/v.1¹

..... zegt de regisseur. **Opkomst** Broer en zus spelen samen toneel. Hij hoort die zin vaker ook buiten het toneel en lacht er hartelijk om. Haar lach is net zo hartelijk. Ron en Evelien Huisseling. Praat je met de een, dan is de persona van de ander ergens aanwezig. In een handgebaar, een uitdrukking, een oogopslag, een houding. Ze lijden op een plezierige manier aan *histrionomanie* (*histriones* (L), toneelspeler), de manie om andere mensen na te doen. Het leven is zelf theater.

Het toneelgezelschap *Altijd wat* speelt al decennia, met eigen decors (wagenspelen) en spelers, in de beste traditie van volkstheater. In stukken over dagelijkse ellende en geluk, onderwerping en verzet, liefde en haat, oorlog en vrede, geloof en ongeloof, hoop en wanhoop. De scènes rijgen zich aan tot een verhaal met een plot en een boodschap. In de huidige tijd spelen ze het liefst met wat ‘woke’ én met wat traditie is. Met oog voor absurde kanten van leven en kunst, voor muziek en mooie dingen. Altijd met humor – die kruipt tevoorschijn in het uitproberen, weggooien en overhouden.

Ron en Evelien hebben een bedje in het ouderlijk huis staan waarin de broer nog steeds woont. Een plaats van kunst, ontmoeting en soms een bruiloft. Met muziek, licht en natuur. Alles dat ze ooit deelden kan daar nog steeds dagelijks gedeeld worden. Er zijn en waren andere broers en zussen. Maar met geen van hen is er de nabijheid zoals in dit geval. Samen en alleen zijn ze in de familie verschillend. Is er tweelinggedrag te zien zonder tweeling te zijn? Bewaren ze samen een kinderlijke niet vooringenomenheid? Een gedeeld gevoel voor het paradoxale en absurde, een gedeelde vormkracht in parodie en drama? Ze bewegen zich zonder te rekenen, zonder grenzen te zien of daarover te denken, in een onbekende ruimte.

Acteren is bij allebei ook diep ingezonken in alledaagse contacten. Met allebei kun je op dezelfde flexibele manier afstemmen. Dan ervaar je hun gelijkenis. In gezichtsexpressie, gebaar, lach. In talent om rollen te spelen, in met de handen iets kunstigs tot stand te brengen, in het kunstige überhaupt. Daarin vinden ze elkaar moeiteloos. Het lijkt een vorm van non-binariteit en van een ervaringswereld waarin het materiële (‘aarde’) en het geestelijke (‘hemel’) via hun twee verbonden blijft. Toch moet hij eens vaker naar zijn zuster luisteren.

Ze zijn voor elkaar de ander die ze in hetzelfde gezin hebben leren kennen en waaraan ze zich spiegelen. Ze herordenen de stukken ervaring die ze bij elkaar zien op eigen wijze. En daarin zitten de verschillen en fricties. Vinden anderen misschien dat zus op intelligentere, meer wereldse wijze ervaringen ordent dan hij en moet hij daarom naar haar luisteren? Maar de kern van hun verbinding blijft: vertrouwen hebben in experimenteren, iets uitproberen wat je nog niet hebt gedaan maar wel blijkt te kunnen. Een samen optrekken aan de grens van wat wel en geen betekenis heeft. Een dubbele mimesis, zich verbonden

¹ regte061@planet.nl ; www.watknietbegrijp.nl

weten in een overgave aan iets dat onbekend is, zonder te weten waar dat eindigt. Behalve in applaus. Misschien is het bij deze twee als bij Hermine en Ludwig: 'You are, for me inseparably connected with everything that's good and great and beautiful in this world, more than in a manner different from any other human being' ²

Repetitie

Ron en Evelien oefenen samen een rol in voor het muziektheaterstuk over Fernando Pessoa (1888-1935). Ze repeteren in de keuken waar de tijd heeft stil gestaan. Maar daardoor een uitstraling heeft van schoonheid door gebruik. Op de achtergrond klinkt een lied uit *Mistero Buffo* van Het Kollektief Internationale Nieuwe Scene³:

'Ziet ge daar die handvol voddenvallen, spelen en zingen is hunne stiel. In t vlaams, in 't frans in alle talen draaien ze samen aan t zelfde wiel. Op de planken moet ge staan om ten volle te begrijpen wat er zoal om kan gaan in dees dal onder de maan'.

Het zijn niet meer de jaren '70, maar de jaren '20. Ongewijzigd blijft dat je om het te verstaan je 'op de planken moet blijven staan'. Voor het dagelijkse leven én toneelstukken geldt dat de pijlers van de moderne beschaving op hun grondvesten trillen. Het vertrouwen in de wetenschap, de politiek, de journalistiek en de rechtspraak is weggeslagen. Het wemelt van 'einde der tijden' opvattingen en 'het zal mijn tijd wel duren' gevoelens. De massaal geproduceerde feiten worden massaal gedeeld en vooral verschillende geïnterpreteerd – niet om maatregelen te ondersteunen, maar om te kunnen polariseren. Voor de een is de klimaatverandering een grote leugen, voor de ander het einde van de wereld. Voor de een is vaccineren van kinderen een misdaad, voor de ander het voorkomen van een epidemie. Wie kunnen en willen we nog vertrouwen in een wereld vol alternatieve feiten? Hoe is het dit keer gesteld met de onzichtbare geesteswereld achter onze zichtbare, materiële wereld? Dromen we wel genoeg?

In het toneelstuk over Fernando Pessoa spelen broer en zus elk een deel van diens 'ik'. De een de innerlijke ruimte van Pessoa, waar de psychische materie van zijn leven zich roert. De zielstoestand is een landschap, zegt hij (Pessoa 1). De ander stelt Pessoa's externe wereld voor, het landschap met dode meren, een schijnende zon, waarin het regent (Pessoa 2). Hun spel haalt de intersectie van deze twee landschappen naar boven: het kunstwerk van hen samen⁴.

Evelien (P2): 'Ik houd me bij proza. Dat vind ik het mooist. Ook omdat ik geen gedichten kan schrijven'.

Ron (P1): 'Als we gedichten schrijven, laten we dan doen alsof het een theaterstuk is'⁵
Ik schreef het volgende. XXIV

Wat wij zien van de dingen zijn de dingen.

² Hermine aan Ludwig Wittgenstein, 10 juni 1917, in Edwards, *The murder of Professor Schlick*, pb 2022, 40

³ <https://youtu.be/1bH47NaaVr8>

⁴ Zie Pessoa, *Kroniek van een leven dat voorbijgaat*, 2020, 148, 149. Gedicht uit *De hoeder van kudden*.

Door Alberto Caeiro (een heteroniem van Pessoa). Vertaald door August Willemsen in *Maatstaf* 25, 1977, 33

⁵ Pessoa, *Kroniek*, 234

Waarom zouden wij het één zien als er iets anders was?
Waarom zouden zien en horen ons vergissen zijn
Als zien en horen zien en horen zijn?
Essentieel is kunnen zien,
Kunnen zien zonder te denken,
Kunnen zien wanneer men ziet,
.....(*hier hapert hij*) En niet zien wanneer men denkt'

'Nee', corrigeert Evelien en vult aan:

'En niet denken wanneer men ziet
Noch zien wanneer men denkt.'

Waarna Ron weer overneemt:

'En niet denken wanneer men ziet
Noch zien wanneer men denkt.'

Maar dat (wee ons, met onze aangeklede zielen!),
Dat vereist diepgaande studie,
Eist een leerschool in verlering
En opsluiting in de vrijheid van dat klooster
Waarvan dichters zeggen dat de sterren de eeuwige nonnen zijn
En de bloemen de overtuigde boetelingen van één dag,'

Onderbreking

Evelien: dat ene zinnetje waar je haperde. Is toch niet zo gek. Als jij 'in gedachten bent' ben jij volgens mij juist aan het zien. Aan het dromen om iets te kunnen scheppen.

Ron: misschien geldt voor jou dat als je in gedachten bent...langs mensen heen loopt zonder ze te zien, je ook helemaal in je eigen wereld bent. Van wie hebben we dat geleerd? Wie heeft onze zielen daarmee aangekleed?

Hervatting

P2 (gaat terug naar haar Pessoa-rol):

'Met welke kracht van een eenzame ziel heb ik pagina op pagina geschreven, terwijl ik woord voor woord de valse magie beleefde, niet van wat ik schreef, maar van wat ik dacht dat ik schreef! Door welke ironische hekserij betoverd waande ik mij dichter van mijn proza⁶.'

P1 (idem):

'Ik ben enkel en alleen een dromer, dat heeft mij het vermogen verschaft innerlijk buitengewoon helder te zien. Ik beweer dat ik mijn eigen abstracte ideeën in mijzelf zie, dat ik die met innerlijke, werkelijke ogen afgetekend zie in mijn innerlijke ruimte. Ik ken mij volledig en door mijzelf volledig te kennen ken ik de hele mensheid volledig. Soms beleef ik plezier aan het lezen van toneelstukken, maar meestal

⁶ Pessoa, *Het boek der rusteloosheid*, 224, 225

vermaak ik me daar weinig mee, zo constant, banaal en enorm zijn de fouten van de dramaturgen. De toneelschrijvers kwetsen me met hun grove analyses en constructies⁷. (De regisseurs van die stukken trouwens ook. Ze missen helderheid als ze zeggen dat ik wat vaker naar mijn zuster moet luisteren). Ik ben de schaduw van mijzelf, op zoek naar datgene waarvan hij de schaduw is⁸.

P 2:

‘Om te scheppen heb ik mij vernietigd; ik heb me innerlijk zo veruitwendigd dat ik binnen in mij slechts uitwendig besta. Ik ben het levende podium waarop verschillende acteurs lopen die verschillende stukken spelen⁹’

Finale

Evelien: Trouwens: heb je de champagne flutes nog ergens gevonden? Die mensen voor wie ik de BABS ben op hun bruiloft hier vroegen er me nog naar. Jij had gezegd dat je het nog zou na kijken, maar ze horen maar niks.

Ron: Het is er helemaal bij ingeschoten het na te kijken. ik weet dat het zes dozen zijn, elk met 8 glazen.

Evelien: Ze stonden in de schuur. Waren het er niet 120?

Ron: Er is een klein probleempje. Ik kan ze nergens vinden. Ze stonden op zolder en die heb ik leeggeruimd. Nu zijn ze onvindbaar.

Evelien: Heb je ze dan uitgeleend of zo?

Ron: Misschien. Maar daar heb ik geen actieve herinnering aan. Met andere woorden: ik heb geen flutes voor die mensen.

Zo zijn er vele kwesties waar ze nooit meer uitkomen, maar wel flexibel in blijven. In de geest van vader, een onorthodoxe man, die zijn kinderen had opgevoed om zo te denken en die zelf ook zo dacht. Misschien moeten broer en zus een séance organiseren om contact te leggen met hem en hem vragen waarom Ron vaker naar Evelien moet luisteren.

⁷ idem, 258, 259

⁸ *Kroniek*, 84

⁹ *Het boek der rusteloosheid*, 24